

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากในแทบทุกภาคของประเทศไทย ปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้มีปริมาณลดลงจำนวนมาก โดยมีสาเหตุเกิดจากภัยธรรมชาติและที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์จากข้อมูลการสำรวจเนื้อที่ป่าไม้จากภาพถ่ายดาวเทียมมาตราส่วน 1 : 50000 ของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ปี พ.ศ. 2547 พบว่าประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่ประมาณ 104.7 ล้านไร่ หรือประมาณ 32.66 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ทั้งประเทศ ซึ่งถือว่ายังต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในนโยบายการป่าไม้แห่งชาติ ซึ่งกำหนดไว้ 40 เปอร์เซ็นต์ (128.4 ล้านไร่ ของพื้นที่ทั้งประเทศ) พื้นที่ป่าไม้ที่ลดลงส่วนใหญ่เกิดจากการบุกรุกและลักลอบตัดไม้ทำลายป่า รัฐบาลแต่ละยุคแต่ละสมัยได้มีมาตรการต่างๆ นำมาใช้ในการป้องกันและการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้อย่างต่อเนื่องจนถึงรัฐบาลปัจจุบัน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นองค์กรของรัฐที่ได้สนองนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาการบุกรุก การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าได้กำหนดยุทธศาสตร์ 3 ขั้นตอน คือ หยุดยั้งการบุกรุกการตัดไม้ทำลายป่าเป็นพื้นที่และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จัดระบบการให้สิทธิแก่ราษฎรยากจนอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ และสิ่งแวดล้อม และเร่งรัดการปลูกป่าเพื่อฟื้นคืนธรรมชาติถึงแม้ว่าจะมีการนำยุทธศาสตร์ดังกล่าวมาใช้แต่ การบุกรุกตัดไม้ทำลายป่ายังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง

จังหวัดสุโขทัยมีพื้นที่ประมาณ 4.12 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายประมาณ 1.97 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 47.85 ของพื้นที่จังหวัด แต่จากการสำรวจพื้นที่ป่าไม้โดยการแปลภาพถ่ายดาวเทียม ในปี พ.ศ. 2547 พบว่าพื้นที่ป่าไม้ที่มีเรือนยอดต้นไม้ปกคลุมของจังหวัดสุโขทัยเหลืออยู่ประมาณ 1.33 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 32.34 ของพื้นที่จังหวัด โดยหน่วยป้องกันรักษาป่าที่ สท.2 (บ้านใหม่) อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เป็นหน่วยรับผิดชอบพื้นที่ อำเภอทุ่งเสลี่ยม และอำเภอสวรรคโลก รวมทั้งป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ท่าแพ เนื้อที่ 1.4 แสนไร่ ป่าสงวนแห่งชาติแม่มอก – แม่พันลำ เนื้อที่ 1.4 หมื่นไร่ และป่าสงวนแห่งชาติป่าดงช้า เนื้อที่ 2.7 พันไร่ รวมเนื้อที่ทั้งหมด 1.6 แสนไร่ หรือเท่ากับ 316,700 ไร่

ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานด้านป้องกันรักษาป่าพบว่าประชาชนในท้องที่ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยได้รับการฝึกอบรมตามโครงการต่างๆ ของรัฐมากมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และป้องกันทรัพยากรป่าไม้ โดยบุคคลที่ผ่านการฝึกอบรมตามโครงการ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ได้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้บ้าง ไม่ใช้บ้างจึงเกิดความ

ไม่ต่อเนื่อง ซึ่งหากนำผู้ที่เคยเข้ารับการอบรมตามโครงการต่างๆ ดังกล่าว มาพัฒนาสู่การเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ จะได้วิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ที่จะเป็นตัวแทนของหน่วยงานป่าไม้ในการให้ความรู้และแนะนำการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้ให้กับชุมชนของตนเองต่อไป ซึ่งจะทำให้การทำลายพื้นที่ป่าไม้ลดลง

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการถูกทำลายของป่าไม้ในปัจจุบัน ในเขตพื้นที่ป่าไม้ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อพัฒนาโครงการฝึกอบรมประชาชน ในการเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนในพื้นที่ให้เป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ แบ่งออกเป็น 2 มิติ

มิติที่ 1 ให้ความรู้ด้านวิชาการด้วยวิธีการฝึกอบรม เนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรม ได้แก่ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับป่าไม้ กฎหมายที่ควรรู้เกี่ยวกับป่าไม้ การให้ความรู้เกี่ยวกับการเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ของชุมชน

มิติที่ 2 ให้ความรู้ด้วยวิธีปฏิบัติ โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมฝึกปฏิบัติในพื้นที่จริง ด้วยการสาธิตการเป็นวิทยากร เป็นเวลา 1 เดือน

2. ขอบเขตประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ศึกษา เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ทั้ง 15 หมู่บ้าน ที่ผ่านการฝึกอบรมจากโครงการต่างๆ ไม่น้อยกว่า 1 หลักสูตร

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการคัดเลือกจากคณะกรรมการหมู่บ้านและมีความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม หมู่บ้านละ 4 คน จำนวน 15 หมู่บ้าน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย

- 3.1 ตัวแปรต้น

3.1.1 ประชากรผู้สมัครเข้ารับการอบรมหลักสูตรการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้

3.1.2 การทดลองปฏิบัติหน้าที่ของผู้เข้ารับการอบรม

3.2 ตัวแปรตาม

3.2.1 ความรู้และความสามารถของวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้

3.2.2 การทดลองปฏิบัติหน้าที่ของผู้เข้ารับการอบรมวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้

3.2.3 ผลการทดลองปฏิบัติหน้าที่ของผู้เข้ารับการอบรมวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้

4. ขอบเขตระยะเวลาของการวิจัย

ระยะเวลาดำเนินการ ก.พ. 2548 – ต.ค. 2548

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้และความสามารถในการเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้

2. ได้วิทยากรที่มีความรู้ความสามารถเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

3. ประชากรตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีจิตสำนึก และร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

สมมุติฐานในการวิจัย

ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนมีความรู้และความสามารถพร้อมที่จะเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ และมีส่วนทำให้ประชากรในพื้นที่ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีจิตสำนึกและร่วมกันอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ในชุมชนมากขึ้น และสามารถหยุดยั้งการบุกรุกทำลายป่าได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนา หมายถึง การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เหมาะสมมากยิ่งขึ้น การเพิ่มขีดความสามารถของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ให้มีความรู้ความสามารถ เกี่ยวกับวิชาการและการปฏิบัติงานในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในด้านต่างๆ

2. วิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ หมายถึง ประชาชนที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้ารับการอบรมตามโครงการฝึกอบรมเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้และผ่านเกณฑ์การประเมินผลจากการฝึกอบรมตามโครงการ

3. การอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ หมายถึง การรู้จักรักษา คงสภาพทรัพยากรป่าไม้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ใช้นานที่สุด และสูญเสียน้อยที่สุด

4. ผู้เข้ารับการอบรมเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ หมายถึง ราษฎรในหมู่บ้านจากจำนวน 15 หมู่บ้าน ของตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ที่มีคุณสมบัติผ่านการอบรมโครงการต่างๆ ที่หน่วยงานราชการจัดขึ้นไม่น้อยกว่า 1 หลักสูตร มีความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมและผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน จำนวนหมู่บ้านละ 4 คน

5. ความรู้และความสามารถ หมายถึง มีทักษะ หรือมีความรู้ เกี่ยวกับป่า และสามารถปฏิบัติหน้าที่การอนุรักษ์ป่าไม้ หรือมีการปฏิบัติ หรือมีเจตคติ หรือมีความพึงพอใจ หรือมีความต้องการเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

5.1 ระดับความรู้และความสามารถมากที่สุด หมายถึง มีทักษะ หรือมีความรู้ หรือมีการปฏิบัติ หรือมีเจตคติ หรือมีความพึงพอใจ มีความเหมาะสมหรือมีความต้องการเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้มากที่สุด

5.2 ระดับความรู้และความสามารถมาก หมายถึง มีทักษะ หรือมีความรู้ หรือมีการปฏิบัติ หรือมีเจตคติ หรือมีความพึงพอใจ มีความเหมาะสม หรือมีความต้องการเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้มาก

5.3 ระดับความรู้และความสามารถปานกลาง หมายถึง มีทักษะ หรือมีความรู้ หรือมีการปฏิบัติ หรือมีเจตคติ หรือมีความพึงพอใจ มีความเหมาะสม หรือมีความต้องการเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ปานกลาง

5.4 ระดับความรู้และความสามารถน้อย หมายถึง มีทักษะ หรือมีความรู้ หรือมีการปฏิบัติ หรือมีเจตคติ หรือมีความพึงพอใจ มีความเหมาะสม หรือมีความต้องการเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้

5.5 ระดับความรู้และความสามารถน้อยที่สุด หมายถึง มีทักษะ หรือมีความรู้ หรือมีเจตคติ หรือมีความพึงพอใจ มีความเหมาะสม หรือมีความต้องการเป็นวิทยากรเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้

6. ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ทั้ง 15 หมู่บ้านของตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

6.1 การอบรม คือ การฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

6.2 พื้นที่ป่า หมายถึง พื้นที่ป่าตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย